

TISZA ELEONÓRA

Elefántcsonttoronyból kommunikálni

Interjú Szabados Ágnessel

SZABADOS ÁGNES (1988) Budapest

Szabados Ágnes olvasás-népszerűsítő, a Nincs Időm Olvasni Kihívás alapítója, két éve könyvkiadót és könyvesboltot üzemeltet. Riporterként és tartalomgyártóként számos izgalmas irodalmi témájú ötletet valósít meg a közösségi médiában. Mutasd a könyvespolcod! című műsorában magyar írók, színészek, ismert személyek könyvespolcát szemlézi. Lapozz a 99-re! című irodalmi és kulturális témájú podcast-adásában Szabados 2021-ben Vecsei H. Miklós váltotta a műsorvezetői székben. Könyvesboltja és könyvkiadója, a Libertine kapcsán beszélgettünk irodalomról, könyvkiadásról, a közösségi média és az olvasás kapcsolatáról.

▼ **Az irodalomkritika és az irodalomoktatás területei sokszor elitista hozzáállást és szemléletmódot közvetítenek az olvasók felé. A munkád ezzel szemben pontosan arra összpontosít, hogy minél több emberhez eljuttassa az olvasás szeretetét. Hogyan látod, elriaszthatja az olvasót az elitizmus, ami gyakran körbelengi az irodalmat? Nem aggasztott ez a szemlélet, amikor olvasás-népszerűsítéssel kezdtél foglalkozni?**

✓ Az olvasásnépszerűsítéstől nem tántorított el, de e miatt a szemléletmód miatt egy ideig, fiatal huszonevesként nem igazán olvastam, vagy hamarabb nyúltam lektűrhez, mint máshoz. Öt éve beszélgetek olvasókkal, így azt mondhatom viccesen, hogy egy reprezentatív kutatás van a fejemben. Az elitizmus az, ami legjobban távol tartja az olvasókat az irodalomtól. Nagy baj az, ha úgy csinálunk, mintha nem vennénk észre ezt a jelenséget. Úgy érzem, sokszor mintha nem is az lenne mindannyiunk közös érdeke, hogy az emberek olvassanak. Rossznak tartom, hogy műfajok között teszünk különbséget, hiszen ma már a Netflix-sorozatokkal kell versenyeznünk. Ha az a célunk, hogy az emberek olvassanak, és megismerjék a kortársakat – hiszen fantasztikus, hogy találkozhatunk Nádassal, Grecsóval, Tóth Krisztával –, akkor el kell érniük, hogy az olvasók megértsék: ez szórakoztató, és hozzánk is ad.

Rengeteg dolgot felsorolhatok, ami miatt érdemes olvasni, de ezt csak akkor értik meg az emberek, ha nem az elefántcsonttoronyból kommunikálok. Ellenkező esetben azt fogja gondolni, hogy „én ezt úgysem fogom érteni” – miközben persze, hogy érteni fogja. A húszas éveim elején először vettem kezembe Márait, és elkezdtem olvasni *Az igazit*. Először azt gondoltam, biztos nem fogok érteni belőle semmit, hiszen az iskolában is épphogy érintettük. Azzal kellett szembesülnöm, hogy Márai nyolcvan éve is úgy írt a szerelemről, ahogy ma írának róla. Miért nem vettem le Márait a polcra előtte? Mert azt gondoltam, hogy túlságosan magasirodalom lenne nekem.

A másik része a kérdésnek, hogy van egy olyan réteg is, aki csak lektürt olvas. Úgy gondolom, ezzel nincs baj; a lényeg, hogy olvasó emberek legyünk, és azt erősítsük, hogy a könyv egy fantasztikus dolog. Azonban ezekhez az emberekhez érdemes szólni, hogy nem csak két véglet, az elitirodalom és a nagyon ponyva, erotikus irodalom létezik. A pólusok között rengetek fantasztikus írás akad, amiket érdemes felfedezni. Sokan csak egy műfajban olvasnak, ezért is érkezik a Nincs Időm Olvasni Kihívás közösségéből is számos pozitív visszajelzés, hiszen kinyílik számukra egy világ, amikor belépnek ide, és olyan könyvekkel szembesülnek a tagok ajánlásai vagy a havi közös könyvek útján, hogy azonnal új kedvenceket avatnak.

▼ **Azok a könyvklubok, kezdeményezések, kihívások, amelyek hasonlóak a NIOK-hoz, például Reese Witherspoon vagy Oprah könyvklubjai, láthatóan nőket mozgatnak meg leginkább, és nőktől is érkeznek. Mennyire érzed nőközpontúnak a NIOK-ot, vagy mennyire látod a férfiak hiányát ezekben a közösségekben?**

✓ Ennek szerintem részben evolúciós okai vannak, hiszen a nők azok, akik hajlamosabbak csoportokhoz tartozni. Ők a Facebookon is általában több csoportnak tagjai. A férfiak – és utálok általánosítani, de ebben a helyzetben kénytelen vagyok – nagy többsége reggel hírolvasással kezdi a napot,

és sokkal aktívabban használják hírszerzésre a telefonjukat és a közösségi médiát. A nők sokkal gyakrabban elővesznek egy könyvet, és jellemzőbb, hogy posztolnak az Instagramra, Facebookra. Ugyanúgy várom természetesen a férfiakat is, nagyon boldog vagyok, hogy a közösség 15%-a férfi (ami nyilván kevés 50 000 emberből). Érdekes, hogy a könyvesboltomban lecsapódik a közösség érdeklődése, és rengeteg férfi jár be hozzánk. Lehet, hogy egy Facebook-csoportba nem csatlakoznak, vagy távol áll a posztolás az életüktől, de a könyvesboltba, beszélgetni a könyvekről már bejönnek. Nekem ez a tapasztalat változtatta meg a véleményem erről a kérdéstről.

▣ **2020-ban egyszerre indítottál könyvkiadót és könyvesboltot Libertine néven. Nyilvánvaló, hogy ezek üzletileg és a márka szempontjából is jól tudják támogatni egymást. Mi indokolta még, hogy ezeket egyszerre indítsd el?**

▣ Nincs meg egyik a másik nélkül. Amit a csapattal a Libertine könyvkiadónál adok ki, az csak nálam vásárolható meg, vagy online megrendelhető. Ezért nem működnének külön. A könyvesboltomban nemcsak az általam kiadott könyvek vannak, hanem olyan kötetek is, amiket előszelektálok, így fontos, hogy aki az én ízlésemben bíz, az talál olvasnivalót. A leggyakrabban ismételt kérdések között van, hogy milyen könyvek vannak a boltba, és hogy mindet olvastam-e. Természetesen nem – minden huszadik percben megjelenik egy új könyv Magyarországon. Elképesztő tömegtermelési válság sújtja a könyvkiadói szakmát is. Furcsa lenne, ha csak arra szorítkoznák, hogy mennyi időm van olvasni, és csak azt árulnám, de az is túlzás lenne, hogy csak a saját könyvkiadóm könyveit árulnám, tekintve, hogy még kicsik vagyunk, és jelenleg öt szerzőnk és hat-hét kiadványunk van, bár ez még bővül idén. Nem igazán szeretnék ennél sokkal nagyobbra nőni, nagyon élvezem, hogy ez egy műhely, hogy a könyvkiadás minden fázisában benne vagyok. A másik ilyen gyakran ismételt kérdés, hogy tényleg bent vagyok-e a könyvesboltban. Nem azért nyitottam könyvesboltot, hogy az arcomat adjam hozzá. Volt, aki a könyvhéten azzal jött oda hozzánk, hogy ismerjük be: én csak az arcomat adom ehhez, és valójában a kolleganőm, Timi a főnök. Ezeket jókat lehet mosolyogni. A könyvesbolt kínálatán is az én ízlésem tükröződik, azt lehet kapni, amit én szeretek, legyen az szerző, kiadó, műfaj vagy téma. Igyekszem tájékozódni, rengeteget olvasok könyvekről, és figyelemmel kísérem az új megjelenéseket. Az üzleti oka pedig az volt, hogy ami nálam jelenik meg, az nem megy ki más kereskedői hálózathoz, így csak én tudom értékesíteni.

▣ **A kisebb üzletek előnye a nagyobb könyvesboltokkal szemben a személyesség, a közvetlenség. Már látható, hogy különböző könyvesboltláncok is figyelmet fordítanak erre, igyekeznek úgy alakítani a berendezést, hogy kényelmes legyen, több időt tölthessünk az üzletben, kávézhassunk. Szerinted hosszú távon hogyan tudsz majd a nagy láncoktól független maradni?**

▣ Van egy 50 000 fős közösségem, ami folyamatosan nő. Ha ennek csak a 10%-a bejön a boltba, már nem kell izgulnom. Mivel a könyvkiadói termékeink csak nálam érhetőek el, ez hamar rentábilis tud lenni. Az emberek tudatos vásárlóvá nevelése is kulcsfontosságú, hogy megértsék, semmi probléma a nagy láncokkal, csak az én könyveimet nem fogják ott megtalálni. Ha bejön hozzánk, cserébe egyéb szolgáltatásokban is részesül, például találkozhat velem és a kollégáimmal, akik szintén hatalmas könyvmolyok, és már nekik is kész rajongótáboruk van. Akad olyan vásárlónk, aki már kifejezetten bizonyos munkatársakhoz jár. Szerintem egy nagy könyvesboltnak soha nem lesz olyan hangulata, mint a miénknek. Nemcsak arról szól, hogy le tudsz-e ülni, hanem a hatalmas kínálatról, hogy az emberek nem tudnak dönteni, mert ott az a rengeteg könyv. Olyan infóáradat ömlik ránk folyamatosan: azzal, hogy egy felkészült csapattal és az általam előválogatott könyvekkel várjuk a vásárlókat, tulajdonképpen nagyon sokat segítünk nekik. Napi szinten jönnek be úgy, hogy ezeket a könyveket még nem is látták egy nagy könyvesboltban, pedig nyilván ott vannak. A boltban a kisebb kínálat az előnye, így sokkal befogadhatóbb a mennyiség. A hatalmas üzletláncok nem tudják megvalósítani, hogy a munkatársak közül mindenki igazán olvasott legyen. Nem is tudnak olyan szinten személyesen kapcsolódni a vásárlókhoz, beszélgetni velük, könyvet ajánlani nekik. Persze rengeteg előnye van a nagy könyvesboltoknak. Mi nem vagyunk vetélytársak, és nem is leszünk, ez a kulcs. Annyira mást képviselünk, és más mennyiségű embert más színvonalon érünk el. Most így látom, de ez a jövő zenéje: nem titok már, hogy Szegeden nyitom a következő könyvesboltomat, szeretnék terjeszkedni 2023-ban. Az is lehet, hogy franchise lesz a Libertine-ből. Ha kreatívak a kis könyvesboltok, akkor szerintem fenn tudnak maradni. Nekem óriási előnyöm, hogy öt évvel ezelőtt elkezdtem közösséget építeni, és ezt már, remélem, senki nem veszi el tőlem. Még mindig rengetegen úgy jönnek oda, hogy nem jártak a boltban, gondolhatod, hányan lesznek, akik csak ezután jönnek be.

➤ Sokan az internet és a közösségi média térnyerésében az olvasás alkonyát látják. Az általad megjelentetett könyvek közül kettő is – Kemény Gabriella új verseskötete, a *Más világok* és a *Mélylevegő Projekt: Elmerülő* – az online térhez köthető kezdeményezések. Kemény Gabriella instaköltőként tűnt fel néhány évvel ezelőtt, a Mélylevegő Projekt egy friss, mentális egészség megőrzésére irányuló, fiatal pszichológusok által indított kezdeményezés, szintén az Instagramról. Hosszú távon szerinted milyen jótékony vagy negatív hatást tud gyakorolni a közösségi média a fiatalok olvasási szokásaira?

➤ A közösségi média sok időt vesz el. Nagyon nehéz a figyelmet összpontosítani, és ez nagyban hozzájárul ahhoz, hogy kevesebbet olvasnak az emberek. Sokkal egyszerűbb este hazaérni, és bekapcsolni a Netflixet, mert az olvasáshoz teljesen más figyelem kell, ki kell zárni mindent. Annak, akinek egész nap a kezében van a telefonja, ez borzasztóan nehéz. Rettenetesen sok pszichológiai hátulütő is kapcsolódik ehhez a kérdéshez, ami miatt nagyon jó az *Elmerülő* és a Mélylevegő Projekt. Most azon dolgozunk, hogy iskolapszichológusoknak felajánljunk országszerte egy-egy példányt, hogy az iskolákban is elérhető legyen a könyv, ha valakinek szüksége lenne rá. A kötetben pszichológiai jelenségek közérthető leírása olvasható. Utálom a „kötelező” szót, mert semmi sem lenne szabad, hogy kötelező legyen, de szerintem kötelező lenne a fiataloknak vagy azoknak a szülőknek a kezébe adni, akiknek kamasz vagy huszonéves gyerekük van. A könyv a pánikzavartól, depressziótól, szorongástól indul, ami rengeteg fiatal és felnőttet is érint. A második blokkban olyan modern pszichológiai jelenségekről van szó, mint az imposztor-szindróma, a társkeresés kapcsán a ghosting vagy a post-exam blues, amik a közösségi média használatából nagyban adódnak. Ezekről a fogalmakról ez az első elérhető, közérthető szakirodalom. Biztos van szakirodalom angolul, talán már akad magyarul is, aki írt ezekről, de közérthetően ilyen formában ez az első. Nagyon érdekes ez a kérdés, és paradoxonnak is tűnik, hogy mégis egy közösségi médiából érkező csapat hozott létre egy ezzel a témával kapcsolatos oldalt és könyvet is. Az ő létük is ezekre a jelenségekre adott válasz.

➤ Mik lesznek a következő projektek és kiadott könyvek?

➤ Elindítottam egy klasszikusokra fókuszáló sorozatot, ezek az Aranylétrás Könyvek. Ennek új kiadványában és formában Szerb Antal *A Pendragon legenda* című könyve volt az első része. Szerencsére óriási sikert aratott, jön is a folytatása ősszel, de a címet még nem mondhatom el, mert közös könyv lesz. Peller Mariann is írja időközben a spirituális szerelmi történetének a folytatását. Készül egy hasonlóan pszichológiai, mindfulness és jóga témájú kiadvány is. A gyerekkönyv-vonalat tovább erősítjük, Gáncs Kristóf *Lajos kutya megérkezik* mesekönyvének is jön a folytatása, a *Lajos kutya buszra száll*. Az *Elmerülő*höz a szerzők, Juhász Bettina, Miklós Andrea, Pető Dorina munkafüzetet készítenek, sokaknak segítség lehet, hogy olyan feladatokat tudnak megoldani, amelyek fejlesztik a mentális egészségüket. Megvettük az első külföldi címet is, ami nagy mérföldkő a kiadó történetében, ezt most fordítják. Izgatottan várjuk, ősszel fog megjelenni – nagy reményeket fűzök hozzá.

➤ Szerinted mi a létjogosultsága a sokféle díszkiadásnak, újrayomásnak, mint az általad is említett *A Pendragon legenda* újrakiadása? Miben rejlik ezeknek a varázsa?

➤ Az olvasók nagyon szeretnek gyűjtögetni, és fontosnak tartják a könyvespolcokat, ezért is tartom valószínűtlennek, amikor arról beszélnek, hogy hamarosan nem lesz könyv, mert mindenki e-könyvet olvas majd. Az olvasó ember mindig is szeretni fogja a papírt. A gyűjtögetés mint szokás erősen kapcsolódik ehhez. Nyilván Szerb Antal előtti tisztelgés is az újrakiadás, de azt is látnunk kell, hogy nem volt szép kiadás *A Pendragon legendából*, így szerettem volna egy igényes könyvet kiadni. Az elérhetőség is fontos, most azon dolgozunk, hogy olyan címeket találjunk, amelyek régóta nem elérhetőek. Sokan kiadnak egy könyvet, elkel belőle néhány ezer példány, aztán vagy lejár a jog, vagy ott van a kiadónál, de nem nyomják ki újra. Vannak azért olyan klasszikusok, amik ötven éve nem lettek kiadva, mi ezeket is keressük. Nem egyszerű, de próbálunk hasznos címeket találni.

➤ *Könyvnyerő* címmel jelentettél meg egy olvasónaplót, ami már a fiatalabbakat célozza meg. Huszonkét kortárs és klasszikus regényt dolgoztok fel benne szórakoztató formában. Mit gondolsz a kötelezők helyzetéről? Lesznek még olyan projektjeid, amelyek ezt a területet célozzák meg?

➤ A *Könyvnyerő* egy hosszú távú projekt, ebben az évben igyekeztem iskolákba is ellátogatni, mert sok helyre hívnak. Jó így menni a gyerekekhez, hogy tudok egy könyvről mesélni. Tíz tanárnővel együtt készítettük, és a kötelező olvasmányokra adott egyfajta választ. Nagyon sok mindenen kellenie változtatni, ebben megegyezhetünk, de sajnos nem valószínű, hogy ezeken fognak is. Néha a szü-

lők a legdurvább kritikusai a változásnak. A nem olvasók úgy érzik, hogy „nekünk is ezt kellett, mi is túlélünk”. Persze ez érthető, csak nem arról van szó, hogy túléljük-e a kötelezőket, hanem hogy időközben elveszítjük az olvasó gyerekeket. Mi annyit tudunk tenni, hogy bízunk a tanároknak, mert sokan vannak, akik próbálnak alternatív megoldásokkal élni. Hát ha az, hogy próbáljuk ezt népszerűsíteni, és elmagyarázni, hogy az olvasás jó, elér tíz év alatt a gyerekek szintjére is. Fontos lenne, hogy több ismert ember is olvasson és beszéljen erről, ez példát tud mutatni a gyerekeknek.

OLESCHER TAMÁS, „...az igazság szabaddá tesz” (Jel 8, 32), 2019, akril, vászon, méret nélkül

